

ราชประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาประเทศไทย
Royal Public Administration and Development of Thailand

ลัทธจิตร มีรักษ์¹, และ จอมเดช ตรีเมฆ²,
Lattachit Meerak and Jomdet Trimek

Received January 18, 2021 & Revise June 03, 2021 & Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ดังต่อไปนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาความหมายของราชประศาสนศาสตร์และความสัมพันธ์กับรัฐประศาสนศาสตร์ 2) เพื่อศึกษาแนวคิดราชประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาที่มีอยู่เฉพาะในประเทศไทย และ 3) เพื่อศึกษาแนวคิดราชประศาสนศาสตร์กับความเชื่อมั่นศรัทธาและความไว้วางใจ วิจัยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ จากการทบทวนวรรณกรรม และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องวิเคราะห์และนำเสนอผลแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดการพัฒนาประเทศไทยของพระมหากษัตริย์ ได้ใช้ ราชประศาสนศาสตร์ ซึ่งหมายถึง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่รัฐบาล หน่วยงานราชการ กองทัพ และภาคเอกชนต่าง ๆ รับสนองไปปฏิบัติ รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณและกำลังคนจากภาครัฐ กองทัพ ภาคเอกชนและเงินบริจาคของประชาชน รวมทั้งพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ด้วย 2) พระมหากษัตริย์ ได้พระราชทาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นผลผลิตของการออกเยี่ยมประชาชน โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ วิจัย ทดลองปฏิบัติ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของประเทศไทย และ 3) เมื่อราชประศาสนศาสตร์กับรัฐประศาสนศาสตร์ดำเนินคู่กันในการพัฒนาประเทศไทยโดยได้รับความเชื่อมั่นศรัทธาและความไว้วางใจจากทุกภาคส่วนแต่ก็ยังมีข้อโต้แย้งบ้าง แต่โดยภาพรวมนั้น ราชประศาสนศาสตร์ยังคงอยู่

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง,มหาวิทยาลัยรังสิต

Student Ph.D.(Leadership in Society, Business and Politics)

Email : lattachitmeerak@gmail.com

² ที่ปรึกษา ,อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมสังคม ,มหาวิทยาลัยรังสิต

Advisor, Lecturer at the College of Social Innovation, Rangsit University

ต่อไปเพราะประชาชนมั่นใจว่า ราชประศาสนศาสตร์ จะทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง และสิ่งที่ผู้วิจัยค้นพบจากงานวิจัยนี้ คือ ความหมายของราชประศาสนศาสตร์และแนวคิดที่จะมาอธิบายบริบทของการพัฒนาประเทศไทยได้อีกแนวคิดหนึ่งด้วย

คำสำคัญ: ราชประศาสนศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การพัฒนาประเทศไทย

Abstract

This study employed the qualitative methods in which data were collected through a review of related documents and an interview with key informants. The objectives of this study were to: 1) investigate the definitions of the ‘royal public administration’ and its relationship with the public administration, 2) study the application of the ‘royal public administration’ in Thai contexts, and 3) study the relation between the ‘royal public administration’ and public trust and loyalty. The research method was used a qualitative study. From literature review and interviewing stakeholders, analyzing and presenting descriptive results.

The results showed that the king had implemented the ‘royal public administration’ to develop the country as well as to solve his subjects’ problems. This concept referred to the royal initiative projects brought into actions by the government, state agencies, and private organizations. The term also referred to the budget and manpower support from the government sector and the army as well as the donation from the private sector, citizens, and the king himself. Furthermore, the king had publicly introduced the philosophy and established numerous royal initiative projects inspired by his visits to many areas in the country as well as his realization of the problems. The philosophy and the royal initiative projects could evidently lift the people out of poverty and improve their living quality. When the combination of ‘royal public administration’ and the public administration was implemented, it was found that the public trust in such administration was high since people truly believed that the ‘royal

public administration' would really benefit the country and the people despite some arguments concerning the operation of the royal initiative projects. To summarize, this study seeks to discover the forms and definitions of the term which could be a concept and theory for national development.

Keywords: Royal Public Administration, Public Administration, Development of Thailand

บทนำ

ราชประศาสนศาสตร์ไม่ใช่รัฐประศาสนศาสตร์ แต่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ เช่นเดียวกัน ซึ่งการพัฒนาประเทศที่ใช้หลักรัฐประศาสนศาสตร์หรือการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) คือ การดำเนินการทั้งปวงของฝ่ายบริหาร โดยมีจุดมุ่งหมายให้นโยบายของรัฐที่วางไว้ บรรลุผล อาจมองได้ทั้งเป็นการปฏิบัติการและการเป็นสาขาวิชาหนึ่งในการบริหารและการจัดการภาครัฐ ที่จะไม่เหมือนการบริหารธุรกิจที่เน้นกำไรสูงสุด (profit maximize) แต่เป็นการเน้นการให้บริการที่ให้ ลูกค้าพึงพอใจ โดยลูกค้าก็คือ ประชาชนที่มาใช้บริการ และต้องเป็นการให้บริการต่อทุกคนอย่างเป็น ธรรม โดยผ่านกลไกของรัฐหรือระบบราชการและเป็นการให้บริการสาธารณะ ไม่มุ่งหวังผลกำไรเพื่อสนอง ความต้องการของประชาชนโดยยึดประโยชน์และความพึงพอใจของประชาชนโดยส่วนรวมเป็นหลัก

ในขณะที่พระมหากษัตริย์ ทรงชี้ให้เห็นว่า การพัฒนา จะต้องไม่กระทำด้วยความกระหายและเร่ง รีบ และพัฒนาให้ค่อยๆกระทำ ไม่จำเป็นต้องรีบร้อน แต่ถ้าจะพิจารณาให้ลึกลงไป จะเห็นว่า พระมหากษัตริย์ให้ความสำคัญกับความพร้อมและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นที่จะพัฒนา หมายความว่า การพัฒนา จะต้องคำนึงถึงประชาชนเป็นสำคัญ ไม่ใช่คำนึงถึงเฉพาะความต้องการของ นักพัฒนา เพราะการพัฒนาในลักษณะเชิงบังคับถือว่าการพัฒนาที่ขาดคุณสมบัติของการพัฒนา นั้น คือความต้องการของประชาชน ซึ่งการพัฒนา หมายถึง ทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้า การพัฒนาประเทศก็ ทำให้ประเทศมีความมั่นคงมีความเจริญก้าวหน้า

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ นักวิชาการคนแรกของประเทศไทยที่ได้บัญญัติคำว่า ราชประศาสน ศาสตร์ ขึ้น ซึ่งอธิบายได้ว่า ราชประศาสนศาสตร์ คือ การที่พระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นนักเรียนรู้ นักวิจัย นักทดลองและมีภาวะผู้นำที่สนใจกลุ่มเป้าหมายหลักคือประชาชนและปัญหา ความเดือดร้อนของประชาชน ปกครองดูแลประชาชน โดยใช้หลักธรรมคือ ทศพิธราชธรรม ประกอบกับ

ความเป็นผู้นำที่มี ปรีชาญาณ มีโลกทรรศน์ ครอบคลุมทุกเรื่อง มีความต่อเนื่องยาวนาน ส่งผลให้เกิดโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนนำไปสู่การพัฒนาประเทศและที่สำคัญคือได้รับความไว้วางใจจากประชาชน

แต่ราชประศาสนศาสตร์มีความเหมือนกับรัฐประศาสนศาสตร์เพราะเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศเหมือนกัน โดยอาศัยงบประมาณและกำลังคนของรัฐบาล เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินนโยบายการพัฒนาของรัฐที่ได้รับคำแนะนำและพระปรีชาญาณจากพระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ควบคู่กันไป และจากการที่ พระมหากษัตริย์ ครองราชย์ยาวนานและต่อเนื่อง ทำให้สามารถก้าวข้ามปัญหาความไม่ต่อเนื่องของระบบราชการ หรือ red tape ที่ พระมหากษัตริย์ เท่านั้น ที่จะกระทำได้

ความรัก ความผูกพัน ความศรัทธา และความไว้วางใจระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และประชาชนนั้น มีมาเนิ่นนานจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 สถาบันพระมหากษัตริย์และประชาชนมีความผูกพันและหล่อหลอม ประดุจจิตวิญญาณที่ผสมผสานในสายเลือด พระมหากษัตริย์ไทยนั้น เปรียบเสมือนเจ้าของแผ่นดิน หรือ พระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งเป็นผู้นำในการปกครองดูแลความสงบเรียบร้อยในพระราชอาณาจักร ปราบปรามโจรผู้ร้าย อริราชศัตรู รวมถึงป้องกันประชาชนไม่ให้ถูกข่มเหงจากเจ้านายและขุนนางที่มีอำนาจและดูแลให้มีความยุติธรรมตามแนวทางของกฎหมาย ประเทศไทยเราเป็นชาติที่พื้นฝ่าความยากลำบากมาได้ตลอด ก็ด้วยพระบารมีของพระราชวงศ์มากทีเดียว (Anek Laothammatat. (2018).ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากภัยคุกคามต่าง ๆ ได้และเกิดสันติสุข มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ผ่านทั้งภาวะของการสงครามและภาวะของความสันติสุข มีการติดต่อค้าขายกับประเทศอื่นทั้งไกลและใกล้ การติดต่อสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศตะวันตก ชักนำให้มีชาวตะวันตกเข้ามาตั้งถิ่นฐานตลอดจนรับราชการในแผ่นดิน ทำให้วัฒนธรรมตะวันตก เริ่มเข้ามาแพร่หลาย โดยเฉพาะในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 วัฒนธรรมตะวันตก เริ่มมีบทบาทมากขึ้น และตั้งแต่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา คนไทยได้มีโอกาสออกไปศึกษาเล่าเรียนในประเทศตะวันตก จึงได้นำเอาวิชาความรู้ มาใช้ในการปฏิบัติราชการตลอดจนนำสิ่งที่ได้พบเห็น ซึ่งเห็นว่าดีงามเป็นประโยชน์แก่ชาติกลับมาเผยแพร่ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมากมาย ทั้งด้านวัฒนธรรมและนามธรรม จนในที่สุด ระบอบการปกครอง ก็ได้รับการเปลี่ยนแปลงด้วยตามกระแสของยุคสมัย จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Panumas Thakana. (2016).

พระมหากษัตริย์และประชาชน ได้ช่วยกันสร้างรูปแบบการพัฒนาประเทศไทย เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาความมั่นคงภายในประเทศ เป็นต้น จนมาเป็น ราชประศาสนศาสตร์ ที่หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่พระมหากษัตริย์ ทำแบบส่วนพระองค์ และได้ขยายมาเป็น ราชประศาสนศาสตร์ ควบคู่กับ รัฐประศาสนศาสตร์ ได้ ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่เดิมที่เป็นเพียงสัญลักษณ์ของประเทศเท่านั้น มีบทบาทและพระราชอำนาจน้อยมาก แต่ด้วยความพยายาม ความสามารถของสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่ทำให้สถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์ พ้นกลับ (Restoration of The Monarchy) มาเป็นราชาธิปไตย ที่อยู่ร่วมกันกับการปกครองแบบประชาธิปไตยและประชาธิปไตยในประเทศไทย จะมีความยั่งยืนหรือไม่นั้น จะต้องพึงพิงสถาบันพระมหากษัตริย์

จากความเป็นมาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพระมหากษัตริย์กับสังคมไทย แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาของพระมหากษัตริย์ไทยตลอดถึงแนวทางการบริหารและพัฒนาประเทศที่พระมหากษัตริย์ได้ใช้ โดยนำแนวความคิดเรื่อง ราชาธิปไตย ของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ จากหนังสือ ราชาธิปไตย ว่าด้วยพระมหากษัตริย์ สถาบันพระมหากษัตริย์และสังคม-การเมืองไทย ซึ่งถือว่า ราชาธิปไตยแบบปัจจุบันนั้น เป็น ปรมิตตญาราชธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ที่จำกัดด้วยรัฐธรรมนูญและหลักธรรมราชา เป็นระบอบการปกครองแบบไทยที่ไม่ใช่แบบ Constitutional Monarchy หรือตามหลักรัฐประศาสนศาสตร์ ตะวันตกที่สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเพียงเกียรติยศเท่านั้น

แต่พระมหากษัตริย์ทรงมีพระปรีชาญาณในการใช้ระบอบราชการเป็นเครื่องมือในการบริหารและพัฒนาประเทศ ดำรงการยึดโยงระหว่างประมุขของรัฐ สังคมและวัฒนธรรมกับระบอบราชการ กับประชาชน กับภาคเอกชน (Anek Laothammatat. (2017) โดยที่สถาบันพระมหากษัตริย์นั้นไม่ใช่ระบบราชการ แต่บริหารผ่านโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ซึ่ง เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้ใช้คำว่า ราชประศาสนศาสตร์ ซึ่งจะพบอยู่ในนโยบายในการพัฒนาประเทศ เช่น การแก้ไขปัญหาความยากจน การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและความมั่นคงของประเทศ

ผู้วิจัยได้เดินตามแนวทางของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ในการฟื้นฟูสิ่งที่คิดว่าเป็นเพียงประเพณีหรือสัญลักษณ์ของประเทศไทย กลับมาให้เข้าใจเสียใหม่และราชประศาสนศาสตร์ นั้น จะช่วยเสริมให้รัฐประศาสนศาสตร์ของประเทศไทยมีความสมบูรณ์ และ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้เสนอความคิดที่ออกนอกกรอบ โดยท่านมองว่าสถาบันพระมหากษัตริย์กลับมาเป็นศูนย์กลางที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไทยอีกครั้ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความหมายของราชประศาสนศาสตร์และความสัมพันธ์กับรัฐประศาสนศาสตร์
- 2) เพื่อศึกษาแนวคิดราชประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาที่มีอยู่เฉพาะในประเทศไทย
- 3) เพื่อศึกษาแนวคิดราชประศาสนศาสตร์กับความเชื่อมั่นศรัทธาและความไว้วางใจหรือ Public Trust ซึ่ง Public Trust นั้นหมายถึง การเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากทุกภาคส่วนที่ไม่ใช่แค่ประชาชนเท่านั้น แต่ยังได้รับการสนับสนุน การสนองตอบและความไว้วางใจจากรัฐบาล กองทัพและภาคส่วนอื่น ๆ ด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) ศึกษาเฉพาะแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา ซึ่งพระมหากษัตริย์ใช้ในการบริหารและพัฒนาประเทศ ผ่านโครงการพระราชดำริต่าง ๆ และศึกษาความเป็น Public Trust ของพระมหากษัตริย์ โดยศึกษาความไว้วางใจของประชาชนไทยต่อพระมหากษัตริย์และการศึกษาเชิงลึก ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) สอบถามด้วยคำถามแบบมีโครงสร้าง มีลักษณะเป็น แนวหัวข้อสัมภาษณ์ (Interview Guide) ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Technique)

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย

- 1) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน ซึ่งผู้วิจัยเลือกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์โดยตรง ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กองทัพไทยและมูลนิธิชัยพัฒนา
- 2) ประชาชนที่เกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลจากการพัฒนาและเป็นผู้ที่อยู่ในโครงการพระราชดำริ

3) ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการและนักศึกษา ที่มีความสนใจบทบาทของพระมหากษัตริย์ในการพัฒนาประเทศไทย

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างเดือนกันยายน 2562 - พฤศจิกายน 2563

กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวคิดราชประศาสนศาสตร์ของพระมหากษัตริย์ในการบริหารและพัฒนาประเทศจนกลายเป็นรูปแบบเฉพาะของประเทศไทย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่พระมหากษัตริย์ได้หล่อหลอมแนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการบริหารและพัฒนาประเทศ โดยผ่านบทบาทของพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีความเป็นมาและมีที่มาของพระราชอำนาจนำ มีลักษณะและรูปแบบความสัมพันธ์กับประชาชนที่พระมหากษัตริย์ทรงทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริงภายใต้บริบทวัฒนธรรมไทย ทำให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณโดยผ่านความเชื่อความศรัทธาของประชาชนและได้รับการยอมรับในที่สุด

พระมหากษัตริย์ทรงส่งเสริมความรักความสามัคคีของคนในประเทศ มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ และประชาชนคนไทยทั้งหมดเป็นรูปแบบการบริหารการพัฒนาประเทศไทยที่เป็นการผสมผสานของ 3 ส่วน ได้แก่ The One คือสถาบันพระมหากษัตริย์ The Few คือส่วนราชการ รัฐบาล ตุลาการ และนิติบัญญัติ และ The Many คือประชาชนคนไทยทั้งหมดของประเทศ

การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาวเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

1) การศึกษาวเคราะห์เอกสาร(Documentary Research) โดยรวบรวมเอกสารแนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดราชประศาสนศาสตร์ ที่พระมหากษัตริย์ทรงใช้ในการบริหารและพัฒนาประเทศ ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ แนวคิดราชประศาสนศาสตร์ของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ทฤษฎีระบบราชการ ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และหลักทศพิธราชธรรม จากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยคำถามแบบมีโครงสร้าง มีลักษณะเป็น แนวหัวข้อสัมภาษณ์ (Interview Guide) ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการจากกลุ่มเป้าหมาย ประเด็นคำถามหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย เช่น

- แนวคิดและทฤษฎีการบริหารและพัฒนาประเทศที่พระมหากษัตริย์ทรงใช้
- การพัฒนาประเทศของพระมหากษัตริย์ผ่านโครงการพระราชดำริต่าง ๆ
- ความเป็น Public Trust ของพระมหากษัตริย์ที่ประชาชนมีความไว้วางใจและเชื่อมั่นการทำงานของพระมหากษัตริย์

3) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

- วิเคราะห์ความหมายของราชประศาสนศาสตร์และความสัมพันธ์กับรัฐประศาสนศาสตร์
- วิเคราะห์แนวคิดราชประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาที่มีอยู่เฉพาะในประเทศไทย
- วิเคราะห์แนวคิดราชประศาสนศาสตร์กับความเชื่อมั่นศรัทธาและความไว้วางใจ หรือ Public Trust ที่ได้รับความไว้วางใจจากทุกภาคส่วนที่ไม่ใช่แค่ประชาชนเท่านั้น แต่ยังได้รับการสนับสนุน การสนองตอบและความไว้วางใจจากรัฐบาล กองทัพ นักการเมืองและภาคส่วนอื่น ๆ ด้วย

ผลการวิจัย

1.ความหมายของราชประศาสนศาสตร์และความสัมพันธ์กับรัฐประศาสนศาสตร์แนวคิดราชประศาสนศาสตร์

ที่พระมหากษัตริย์ทรงใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยเริ่มมาจากการที่พระมหากษัตริย์ เห็นความสำคัญกับประชาชนและปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนมาเป็นอันดับแรก เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ที่จะมีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนที่พระมหากษัตริย์ได้รับฟังมานั้นเป็นข้อมูลอันเป็นจริง ทำให้พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นนักเรียนรู้อยู่แล้วนั้น ทรงนำข้อมูลที่ได้มาไปวิเคราะห์ ทดสอบ ทดลองในการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ซึ่งการช่วยเหลือที่พระราชทานให้แก่ประชาชนนั้น แตกต่างกันไปตามลักษณะปัญหาของประชาชนในแต่ละพื้นที่

ราชประศาสนศาสตร์ จึงหมายถึง แนวคิดที่เกิดขึ้นจากการที่พระมหากษัตริย์ เป็นนักเรียนรู้นักวิจัย นักทดลองและภาวะผู้นำที่สนใจกลุ่มเป้าหมายหลักคือปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ปกครองดูแลประชาชน โดยใช้หลักธรรมคือ ทศพิธราชธรรม ประกอบกับความเป็นผู้นำที่มีปรีชาญาณ มีโลกทรรศน์ ครอบคลุมทุกเรื่อง ส่งผลให้เกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนและที่สำคัญได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและราชประศาสนศาสตร์มีความต่อเนื่องและยาวนาน

ผู้วิจัยพบว่า ราชประศาสนศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์มีความสัมพันธ์กันในการดำเนินงานด้านการพัฒนาประเทศไทยในรูปแบบของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ถูกขับเคลื่อนโดยระบบราชการหรือรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งทั้งหมดนี้ ทำให้เกิดรูปแบบการพัฒนาประเทศไทย ที่เรียกว่า ราชประศาสนศาสตร์ โดยที่ไม่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกับรัฐประศาสนศาสตร์แต่อย่างใดและราชประศาสนศาสตร์ยังมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับรัฐประศาสนศาสตร์ ในการร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย ได้แก่

1. การสนใจเรื่องที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม (relevance) คือ ราชประศาสนศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สนใจปัญหาของสังคมโดยเฉพาะเป้าหมายสาธารณะที่สำคัญ การนำวิชาความรู้มาปฏิบัติงานได้ ไม่ใช่มีความรู้เพื่อความหรูหราหรือเพื่อความสมบูรณ์ของการเป็นทฤษฎี แต่ต้องนำความรู้มาใช้ในการบริหารงานได้

2. การให้ความสำคัญเกี่ยวกับค่านิยม (value) คือ ราชประศาสนศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ จะหลีกเลี่ยงเรื่องของส่วนรวม การเมืองและค่านิยมไม่ได้ แต่จะยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือบุคคลที่เสียเปรียบทางสังคม

3. ความเสมอภาคทางสังคม (social equity) คือ เมื่อราชประศาสนศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ จะหลีกเลี่ยงเรื่องของส่วนรวม การเมืองและค่านิยมไม่ได้ จะต้องเข้าไปช่วยเหลือคนจนหรือผู้ที่มีโอกาสน้อยหรือผู้ที่เสียเปรียบทางสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าราชประศาสนศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการกระจายบริการให้กับคนในสังคมให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน

4. การเปลี่ยนแปลง (change) ราชประศาสนศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นฝ่ายริเริ่มการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ความเสมอภาคทางสังคมประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ยังเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงตลอดเวลาเพราะสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

รัฐประศาสนศาสตร์มีความต้องการให้ระบบราชการบริการประชาชนให้สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อความต้องการของสังคม เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าระบบราชการมีแนวทางที่ถูกต้องในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสังคม (social change) (Uthai Laawichien. (1983) ซึ่งสอดคล้องกับราชประศาสนศาสตร์ที่พระมหากษัตริย์เห็นว่า สังคมไทยเข้าสู่สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน เช่น สภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องแก้ไข การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ย่อมมีการได้เปรียบเสียเปรียบและเกิดความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งราชประศาสนศาสตร์พยายามเข้าไปแก้ไขปัญหาในกลุ่มประชาชนที่เสียเปรียบให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้นโดยใช้ระบบราชการหรือรัฐประศาสนศาสตร์ในการดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ให้เกิดผลสำเร็จ

2 แนวคิดราชประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาที่มีอยู่เฉพาะในประเทศไทย

ก่อนที่พระมหากษัตริย์จะพระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น พระมหากษัตริย์ ได้ทำการศึกษา เก็บข้อมูล วิจัยและทดลองจนรู้จริง จากสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศตามศาสตร์พระราชและจากความเห็นของประชาชนรวมทั้งจากนักวิชาการในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียหาย โดยจะมีการกำกับติดตามด้วยตัวพระมหากษัตริย์เอง

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยของพระมหากษัตริย์ ที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการและองค์กรต่าง ๆ จะมีการพิจารณาร่วมกัน ซึ่งพระมหากษัตริย์จะเป็นที่ปรึกษาและเมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงเสนอแนะอะไรแล้ว จะเป็นหน้าที่ของรัฐบาลหรือหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่จะต้องไปพิจารณาต่อว่าเหมาะสมหรือไม่ เมื่อพิจารณาแล้วไม่เห็นด้วย ก็สามารถแลกเปลี่ยนความเห็นได้ตลอดเวลา

แนวทางการพัฒนาของราชประศาสนศาสตร์ อย่างหนึ่งคือ เน้นการพัฒนาโดยยึดข้อเท็จจริงในแต่ละพื้นที่เป็นหลัก หลักการนี้เป็นผลมาจากสภาพความเป็นจริงที่ว่า ท้องถิ่นแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะประเด็นปัญหาหลักของพื้นที่ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษา ค้นคว้า ทดลอง เพื่อประโยชน์ในการปรับแนวความคิดในการพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและปัญหาของแต่ละพื้นที่และเนื่องจากปัญหาของแต่ละพื้นที่มีรายละเอียดทางเทคนิคและวิชาการที่ต้องการความเชี่ยวชาญจากหลายสาขาวิชาาร่วมกัน รวมทั้งความต่อเนื่องของระยะเวลาการศึกษาค้นคว้าในพื้นที่จริง ศูนย์การศึกษาการพัฒนา จึงเป็นศูนย์รวมของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการ

พัฒนาในทุกด้าน ได้เข้ามารวมกันเพื่อให้บริการช่วยเหลือแก่ประชาชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (Special Committee for Coordinating Royal Initiative Projects (OCSC) (1987)

ราชประศาสนศาสตร์เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศไทย ที่พระมหากษัตริย์และระบบราชการมีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกันในการพัฒนาประเทศ มีการประสานการช่วยเหลือของฝ่ายต่าง ๆ อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ทั้งในฝ่ายรัฐบาลด้วยตนเองและฝ่ายรัฐบาลร่วมกับเอกชน โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะร่วมมือ ค้นคว้า ทดลอง วิจัยทางด้านเทคโนโลยี กำลังคน งบประมาณและปัจจัยต่าง ๆ ที่จะทำให้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ ซึ่งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ นั้น เป็นการพัฒนามีอยู่เฉพาะในประเทศไทย ซึ่งหมายถึง เป็นการพัฒนาที่ได้รับการสนองจากภาครัฐ และระบบราชการ และเป็นการลดปัญหาความล่าช้าและความไม่ต่อเนื่องของระบบราชการ (red tape) ทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ มีความรวดเร็ว เห็นผลได้เร็ว

การพัฒนานี้ หากมองในภาพรวมทั้งประเทศแล้ว ไม่ใช่งานเล็กน้อย หากเป็นงานใหญ่โตมหาศาลที่ต้องระดมสรรพกำลังกันทั้งชาติ จึงจะบรรลุผลสำเร็จลงได้ แต่ด้วย พระปรีชาญาณ ของพระมหากษัตริย์ ทำให้ประจักษ์ได้ว่า แนวทางการพัฒนาของพระมหากษัตริย์ นั้น ได้ผลดี เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางทั่วไปทั้งนักวิชาการ หน่วยงานฝ่ายปฏิบัติงานและประชาชน โดยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทำให้ได้เห็นกับตาว่า เพียงแผ่นดินเดียวเศรษฐกิจของประเทศไทยเจริญอย่างคาดไม่ถึง จากประเทศที่พึ่งพาเกษตรกรรมแต่อย่างเดียว มีรายได้ประชาชาติเพียง 30,567 ล้านบาท ในปี พุทธศักราช 2494 และ 59,077 ล้านบาท ในปี พุทธศักราช 2503 ได้พัฒนาเป็นประเทศที่มีทั้งเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ธุรกิจบริการและธุรกิจการค้าทุกรูปแบบ เช่นเดียวกับที่ประเทศที่พัฒนาแล้วในโลกตะวันตก มีรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นมากจนถึง 14,366,557 ล้านบาท ในปี พุทธศักราช 2559 (Pridiyathorn Devakun. (2019).

ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่มีสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญเหมือนกับประเทศไทย บทบาทของพระมหากษัตริย์ในการพัฒนาของ 2 ประเทศนี้ ไม่เด่นชัดเท่ากับประเทศไทย เหตุผลเนื่องด้วย ประชาชนส่วนใหญ่ของ 2 ประเทศนี้ เห็นว่า หน้าที่ในการพัฒนาประเทศและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน นั้น เป็นหน้าที่ของรัฐบาลไม่ใช่หน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์และเชื่อมั่นว่ารัฐบาลของตนมีความสามารถและมีความเข้มแข็งที่จะดูแลประชาชนมากกว่าสถาบันพระมหากษัตริย์

แต่ประเทศไทยเป็นประเทศที่สถาบันพระมหากษัตริย์และประชาชนมีความรักและความผูกพันกันมาอย่างยาวนานและแยกกันไม่ออกและกล่าวได้ว่า ประเทศไทยจะขาดพระมหากษัตริย์ไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อสถาบันพระมหากษัตริย์และประชาชนมีความรักความผูกพันกันแล้ว ประกอบกับการที่พระมหากษัตริย์ให้ความสำคัญกับประชาชนและเห็นปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นอันดับแรก ทำให้ราชประศาสนศาสตร์ถือกำเนิดขึ้นควบคู่กับรัฐประศาสนศาสตร์ในการพัฒนาประเทศไทยอย่างต่อเนื่องยาวนานและทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างมีตัวชี้วัดชัดเจน

ซึ่งผู้วิจัยที่เห็นว่านี่คือรูปแบบเฉพาะของประเทศไทยและจะเป็นแนวคิดหนึ่งที่จะมาอธิบายทฤษฎีการพัฒนาของประเทศไทยได้ ซึ่งราชประศาสนศาสตร์เป็นรูปแบบการพัฒนาที่เป็นการผสมผสานของ 3 ส่วน ได้แก่ The One คือสถาบันพระมหากษัตริย์ The Few คือส่วนราชการ รัฐบาล ตุลาการ และนิติบัญญัติ และ The Many คือประชาชนคนไทยทั้งหมดของประเทศ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของประเทศไทยตามแนวคิดของศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ซึ่งเป็นนักวิชาการคนแรกที่บัญญัติคำว่าราชประศาสนศาสตร์

3 แนวคิดราชประศาสนศาสตร์กับความเชื่อมั่นศรัทธาและความไว้วางใจ

หรือ Public Trust สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่เกื้อกูลแผ่นดินไทยมาช้านาน ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยในแต่ละยุคสมัยอาจมีพระราชอำนาจและใช้พระราชอำนาจแตกต่างกัน แต่ทุกพระองค์ล้วนยอมรับกรอบของความเป็นพระราชาตามคำสอนในพระพุทธศาสนา นั่นคือพระมหากษัตริย์ต้องมี “ทศพิธราชธรรม” เป็นหลักหรือเป็นแนวทางในการปกครองประเทศด้วย

พระมหากษัตริย์ เป็นทั้งสถาบันที่ประกอบด้วยทั้งความเป็นรูปธรรมและนามธรรม คือมีตัวตนและสัมผัสได้ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ และวิถีปฏิบัติต่าง ๆ ต่อพระมหากษัตริย์ และมีกระบวนการที่จะทำให้พระมหากษัตริย์ดำรงคงอยู่ ได้แก่ ความศักดิ์สิทธิ์ในพระมหากษัตริย์ และความจงรักภักดีที่ประชาชนมีต่อพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ อีกทั้งความต่อเนื่องยาวนานของสถาบันพระมหากษัตริย์ ประกอบด้วยบทบาทที่เข้มแข็งและฝังลึก ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่สำคัญมากและอยู่คู่กับในสังคมไทยเสมอมา

กล่าวได้ว่าความเชื่อ ความศรัทธา และความไว้วางใจในสถาบันพระมหากษัตริย์ของประชาชนคนไทยนั้น ไม่ได้มีมาแต่ในปัจจุบันเท่านั้น หากแต่สืบทอดกันมานานจนเป็นวัฒนธรรม ความเชื่อ ความศรัทธาที่มีความมั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์ยิ่งกว่าชาติใด ๆ ในโลก ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะเป็นความเชื่อ ความศรัทธาที่เกิดขึ้นตามความเชื่อทางศาสนาเท่านั้น หากแต่ว่าเป็นความเชื่อความศรัทธาที่เกิดจากคุณ

งามความดีที่พระมหากษัตริย์ที่ผ่านมาได้สะสมมาตลอดรัชสมัย สืบทอดมาจนถึงรัชสมัยปัจจุบัน ดังนั้น การบริหารจัดการของพระมหากษัตริย์จึงอยู่ภายใต้การยอมรับและความไว้วางใจจากทุกภาคส่วนและประชาชน หรือ Public Trust

ความเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากทุกภาคส่วนและประชาชนของพระมหากษัตริย์ หรือ Public Trust เกิดจากการออกเยี่ยมประชาชนของพระมหากษัตริย์ในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นช่องทางที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นหรือบอกถึงปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการอย่างแท้จริงต่อพระมหากษัตริย์ได้ ทำให้เกิดความรู้สึกและบรรยากาศของความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน ซึ่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Reciprocal Trust) เป็นความไว้วางใจที่ทั้งสองฝ่ายมีให้ต่อกัน จนเกิดเป็นความไว้วางใจจากทุกฝ่ายและประชาชนในที่สุด

ราชประศาสนศาสตร์ มีความต่อเนื่องและยาวนาน รวมทั้งได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย เนื่องจากได้รับ ความไว้วางใจ ซึ่งพระมหากษัตริย์ ได้รับความไว้วางใจจากทุกภาคส่วน เช่น รัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ กองทัพ ภาคเอกชนและประชาชนตามแนวคิดความไว้วางใจของลูห์แมนน์ (Luhmann, 1979) ได้สรุปความไว้วางใจไว้ 3 แนวคิด คือ ความไว้วางใจ ประกอบด้วย ความไว้วางใจในผู้บังคับบัญชาและความไว้วางใจในองค์กร ความไว้วางใจ เป็นการแสดงถึงการมีสัมพันธภาพที่เหนียวแน่น เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวให้บุคคลมาอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี บรรยากาศของความไว้วางใจที่เกิดขึ้น จะทำให้บุคคลมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ทั้งยังมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้

ผู้วิจัยพบว่าลักษณะความไว้วางใจระหว่าง พระมหากษัตริย์กับประชาชน รัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ กองทัพ ภาคเอกชนต่าง ๆ ที่ทำงานร่วมกันและพยายามช่วยเหลือ บรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน พยายามให้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ ซึ่งทุกฝ่ายมีความเชื่อมั่นว่า พระมหากษัตริย์ทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้มีการสนองพระราชดำริและการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ

ตัวอย่างที่เห็นถึงจุดเริ่มต้นของความไว้วางใจได้อย่างชัดเจนอีกตัวอย่างหนึ่งคือ การออกเยี่ยมประชาชนของพระมหากษัตริย์ในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นช่องทางที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นหรือบอกถึงปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการอย่างแท้จริงต่อพระมหากษัตริย์ได้ ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกและบรรยากาศของความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน ซึ่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Reciprocal Trust) เป็นความไว้วางใจที่ทั้งสองฝ่ายมีให้ต่อกัน หมายถึง ฝ่ายหนึ่งให้ความไว้วางใจอีกฝ่ายหนึ่งเพราะฝ่ายนั้นให้ความไว้วางใจในตัวเอง (Crotts J. & Turner G., 1999)

การอภิปรายผล

1. ประเทศไทยเป็นสังคมที่พระมหากษัตริย์และประชาชน ผูกพันกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า แยกกันไม่ออก สถาบันพระมหากษัตริย์ ยังคงต้องอยู่เป็นสถาบันหลักของประเทศไทยต่อไป ถึงแม้ว่าบริบทของโลกจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างไรก็ตาม แต่พระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ มีพระปรีชาญาณ ที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ แม้ว่าในระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย ยังต้องมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุข และเพื่อให้ประชาธิปไตยของไทยมีความยั่งยืนมั่นคง ต้องรับเอาพระบรมราชวินิจฉัย พระราชดำริและพระปรีชาญาณของพระมหากษัตริย์มาเป็นหลักชัยในการนำพาพัฒนาบ้านเมืองด้วย

2. แม้ว่ารัฐธรรมนูญของประเทศไทย จำกัดอำนาจของพระมหากษัตริย์ให้เป็นพระประมุข แต่ฝ่ายการเมืองหรือรัฐบาล ยังต้องเข้าถวายรายงานการปฏิบัติงานและขอพระราชทานคำแนะนำในเรื่องต่าง ๆ จากพระมหากษัตริย์อยู่ตามวาระโอกาสที่เหมาะสมและได้รับพระราชดำริในเรื่องต่าง ๆ จากพระมหากษัตริย์ มาพิจารณาในการดำเนินนโยบายสาธารณะหรือโครงการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

3. ราชประศาสนศาสตร์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างหนึ่งที่น่าสนใจจะนำไปใช้อธิบายกรอบแนวคิดด้านการพัฒนาประเทศไทย เพื่อให้มีความชัดเจนสมบูรณ์มากขึ้นได้และเป็นประโยชน์กับงานวิชาการในด้านต่าง ๆ ต่อไป ราชประศาสนศาสตร์จากรัชกาลที่ 9 สู่รัชกาลที่ 10

ประเทศไทยเป็นสังคมที่พระมหากษัตริย์และประชาชน ผูกพันกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า แยกกันไม่ออก สถาบันพระมหากษัตริย์ ยังคงต้องอยู่เป็นสถาบันหลักของประเทศไทยต่อไป ถึงแม้ว่าบริบทของโลกจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างไรก็ตาม แต่พระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ มีพระปรีชาญาณ ที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ แม้ว่าในระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย ยังต้องมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข และเพื่อให้ประชาธิปไตยของไทยมีความยั่งยืนมั่นคง ต้องรับเอาพระบรมราชวินิจฉัย พระราชดำริและพระปรีชาญาณของพระมหากษัตริย์มาเป็นหลักชัยในการนำพาพัฒนาบ้านเมืองด้วย

พระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของประเทศและของสังคมโลก กล่าวได้ว่า พระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์นั้น ไม่ได้เป็นของเก่าหรือของโบราณที่จะสูญหายไป แต่พระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์จะมีการปรับตัวเพื่อให้เกิดความ

ต่อเนื่องยาวนาน เห็นได้จากการเปลี่ยนรัชสมัยจาก รัชกาลที่ 9 สู่ รัชกาลที่ 10 ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ราชประศาสนศาสตร์ มีความต่อเนื่องอย่างชัดเจน

พระปรีชาญาณของพระมหากษัตริย์ นี้ จะเป็นส่วนริเริ่มหรือเป็นแนวคิดที่รัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐ จะนำไปพิจารณาเลือกใช้ในการดำเนินนโยบายการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งในรัชกาลที่ 10 นี้ มีพระราชปรารภกับคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบัน 4 ประการ คือ(Wissanu Kreangam. (2019)

ขอให้ทุกฝ่ายช่วยกันทำให้ประชาชนมีความสุขในการดำรงชีวิตและมีทางออกในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่าให้รู้สึกว่ายึดอัดขัดข้องหรือตันจนไม่มีทางออก

ช่วยกันสร้างความรับรู้สักภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ของไทยทรงมาให้คนมีวินัยและเคารพกฎหมาย

ส่งเสริมการมีจิตอาสา จิตสาธารณะ ไม่ทำอะไรที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนฝ่ายเดียวสอดคล้องกับผู้ช่วยโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี แถลงการณ์ภายหลังการประชุมคณะรัฐมนตรี ถึงข้อปรารภของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2562 ระบุว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ได้พระราชทานพระราโชบายในการบริหารประเทศ โดยพระองค์ทรงเห็นความสำคัญของประชาชนและให้คิดถึงประชาชนเป็นหลัก

ทั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 มีรับสั่งให้คณะรัฐมนตรี นำพระราโชบายมาใช้ในการบริหารประเทศ โดยคิดถึงประชาชนเป็นหลัก ส่วนการแก้ปัญหาสังคมของประเทศ ให้เน้นการสร้างวินัยให้กับประชาชนพร้อมฝากให้ประชาชน ภูมิใจในประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ภูมิใจในวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของประเทศ เพราะสิ่งเหล่านี้จะเพิ่มมูลค่าให้กับประเทศในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้

พร้อมกันนี้ ยังฝากให้นำ จิตอาสา ไปขับเคลื่อนในการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อนโดยการนำ จิตอาสา ไปช่วยบรรเทาความเดือดร้อน ซึ่งจะร่วมมือระหว่างส่วนราชการ ภาคเอกชน ก็สามารถทำได้ ที่จะถือเป็นการรวมพลังช่วยเหลือผู้ที่ขาดแคลนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและยังลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ราชประศาสนศาสตร์ ยังคงมีบทบาทในการพัฒนาประเทศอย่างมีความต่อเนื่องต่อไป โดยได้รับความร่วมมือจากภาครัฐและภาคเอกชนและประชาชนในรูปแบบจิตอาสา

พระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ ในรัชกาลที่ 10 ยังคงสานต่อโครงการพระราชดำริต่าง ๆ จากรัชกาลที่ 9 ต่อ ตามพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ว่า “เราจะสืบสาน รักษาและต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎร

ตลอดไป” และยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ข้าราชการ กองทัพ ภาคเอกชนต่าง ๆ เพื่อช่วยกันพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน เช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ด้านการศึกษา ด้านการแพทย์และสาธารณสุข การช่วยเหลือฟื้นฟูจากเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ แต่ยังใช้ระบบราชการเป็นตัวขับเคลื่อน และรูปแบบจิตอาสา ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ทำให้ ราชประชาสมาสัย ยังคงมีความต่อเนื่องยาวนาน และได้รับความไว้วางใจจากสังคม หรือ Public Trust ราชประชาสมาสัยกับการเมืองไทย

ในประเทศไทยที่พระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ อยู่เหนือการเมืองและการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย และต้องการให้มีการเมืองที่มีเสถียรภาพ มีนิติรัฐและความผาสุก ถ้าการเมืองมีความมั่นคงแล้ว สถาบันพระมหากษัตริย์ก็จะมีคามมั่นคงด้วย หากประชาธิปไตยอ่อนแอและนิติรัฐอ่อนแอ จะส่งผลร้ายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ได้ ถ้ามีดุลยภาพในระบบของประเทศไทยและประชาชนไทยมีความสุขและปรองดองกัน สถาบันพระมหากษัตริย์ก็จะสามารถอยู่ร่วมกับประชาธิปไตยอย่างแท้จริงในสภาพแวดล้อมของประเทศไทยได้และเมื่อใดก็ตามที่ประเทศไทยไม่สามารถตกลงวิกฤตทางการเมืองได้ ก็จะถวายอำนาจคืนให้พระมหากษัตริย์ เพื่อที่จะได้เดินหน้าต่อไปอีกครั้งหนึ่ง โดยได้รับการสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์ นี่คือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขในประเทศไทย

จะเห็นได้ว่า พระราชอำนาจในการเข้ามาแก้ไขวิกฤติของประเทศไทยนั้น มิได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นพระบรมเดชานุภาพหรือพระบารมีของพระมหากษัตริย์ จึงทำให้เหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองสงบลงราชประชาสมาสัย: แนวคิดทฤษฎีและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาของประเทศไทยการสร้างทฤษฎีสังคมศาสตร์ไทย จะต้องเกิดจากการสะสมข้อมูลของสังคมไทยและก่อตั้งขึ้นเป็นทฤษฎี มีระบบอธิบายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ของสังคมที่มีความเฉพาะของไทยเราเอง เพราะสังคมไทยเราผ่านประวัติศาสตร์มาแบบหนึ่ง อยู่ในสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์แบบหนึ่ง อยู่ในที่ตั้งแบบหนึ่ง มีวัฒนธรรมความเป็นมา ศาสนาแบบหนึ่ง ดังนั้น ระบบแห่งความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์จึงต้องเป็นชุดหนึ่ง ที่มีความเฉพาะที่เป็นของไทยเราเอง ที่จะต้องมีสิ่งที่พิจารณา 3 ประการคือ

- 1.ความเข้มแข็งในความรู้ทางทฤษฎี
- 2.มีการเปรียบเทียบ
- 3.มีการวิจัยข้อเท็จจริงสังคมไทย

ราชประศาสนศาสตร์ไม่ใช่แค่พระราชกรณียกิจ แต่เป็นรูปแบบเป็นแนวทางของการพัฒนาที่เหมาะสมกับประเทศไทยเรา คือการมียุทธศาสตร์หรือ Strategy ที่จะพัฒนาประเทศได้ มีเอกลักษณ์และเป็นตัวของตัวเอง ราชประศาสนศาสตร์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ราชประศาสนศาสตร์เป็นนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างหนึ่ง ซึ่งนวัตกรรมสังคมเกิดจาก ผู้นำหรือผู้ที่มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และสามารถอธิบายถึงปัญหา มีความเข้าใจที่ถูกต้องในปัญหาของสังคมนั้น และสามารถออกแบบแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับสังคมนั้นได้ มีการประยุกต์ใช้ความคิดใหม่ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ในการยกระดับคุณภาพชีวิต ชุมชน และสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันในสังคม และสามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิด ราชประศาสนศาสตร์ นี้ จะเป็นแนวคิดที่ผู้ที่สนใจจะสามารถนำไปใช้อธิบายกรอบแนวคิดด้านการพัฒนาประเทศไทย เพื่อให้มีความชัดเจนสมบูรณ์มากขึ้นได้และเป็นประโยชน์กับงานวิชาการในด้านต่าง ๆ ต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ราชประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาประเทศไทยได้ค้นพบพระมหากษัตริย์ ได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นผลผลิตของการออกเยี่ยมประชาชน โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ วิจัย ทดลองปฏิบัติ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของประเทศไทย โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่รัฐบาลหน่วยงานราชการ กองทัพ และภาคเอกชนต่าง ๆ รับสนองไปปฏิบัติ ราชประศาสนศาสตร์กับรัฐประศาสนศาสตร์ดำเนินคู่กันในการพัฒนาประเทศไทยโดยได้รับความเชื่อมั่นศรัทธาและความไว้วางใจจากทุกภาคส่วนราชประศาสนศาสตร์และแนวคิดที่จะมาอธิบายบริบทของการพัฒนาประเทศไทยได้อีกแนวคิดหนึ่งด้วยที่จะคงอยู่ควบคู่กับประเทศไทยที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

พระมหากษัตริย์ต้องการที่จะแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนของประชาชน พัฒนาและสร้างความมั่นคงของประเทศ เพื่อขจัดความยากจน เพราะถ้าหากประชาชนยังยากจนอยู่นั้น อีสราภาพและเสรีภาพจะไม่เกิดขึ้น แล้วจะไม่สามารถเป็นประชาธิปไตยได้ จุดมุ่งหมายของพระมหากษัตริย์กับการพัฒนา

ประเทศ คือเพื่อจัดความยากจน ซึ่งไม่เพียงแต่ให้ประชาชนกินดีอยู่ดีเท่านั้น แต่ต้องการให้ประชาชน ได้มีอิสรภาพ เสรีภาพที่จะตัดสินใจด้วยตนเองและเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงด้วย

เมื่อราชประศาสนศาสตร์ ในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ มีความต่อเนื่องและยาวนานแล้วนั้น ที่สำคัญยังได้รับความไว้วางใจ จนทำให้ ราชประศาสนศาสตร์ ได้รับการการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน เกิดการผลิตรายการออกมาจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศที่ควบคู่ไปกับรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นไปบทความวิชาการของผู้วิจัย คือ ราชประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาประเทศไทย ขึ้นนี้

ราชประศาสนศาสตร์ในรูปแบบของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ นั้น พระมหากษัตริย์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นประโยชน์กับประชาชนและจะศึกษาวิจัยทดลองปฏิบัติในเรื่องที่จะดำเนินการอย่างละเอียดรอบคอบ นอกจากนั้นพระมหากษัตริย์ยังได้ไปในพื้นที่เพื่อพบปะพูดคุยกับประชาชน ซึ่งจะได้ข้อมูลและความคิดเห็น พระราชดำริก็ไม่ใช่ว่ารัฐบาลจะนำมาจัดทำโครงการทั้งหมด เรื่องใดที่เหมาะสมและรัฐบาลมีความพร้อม ก็จะนำมาดำเนินการ แต่บางเรื่องที่ยังไม่พร้อม รัฐบาลก็ไม่ได้ดำเนินการก็ได้

ข้อเสนอแนะ

ราชประศาสนศาสตร์กับรัฐประศาสนศาสตร์ ดำเนินคู่กันในการพัฒนาประเทศโดยได้รับการสนับสนุนและความไว้วางใจจากทุกภาคส่วน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ในสังคมไทยที่สถาบันพระมหากษัตริย์และประชาชนไทย มีความรักความผูกพันกันและยังไม่สามารถแยกกันออกได้ สถาบันพระมหากษัตริย์จะยังอยู่คู่กับประเทศไทยต่อไป ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้สถาบันพระมหากษัตริย์ยังคงอยู่และได้รับการยอมรับจากประชาชนด้วย ทำให้ราชประศาสนศาสตร์ จะยังคงอยู่คู่กับการพัฒนาประเทศไทยต่อไป โดยราชประศาสนศาสตร์ของไทยนี้เป็นนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศไทยที่สำคัญอย่างหนึ่งและช่วยให้รัฐประศาสนศาสตร์ของไทยมีความสมบูรณ์มากขึ้น ที่สำคัญคือราชประศาสนศาสตร์จะสามารถเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่จะมาอธิบายบริบทของการพัฒนาประเทศไทยได้อีกด้วย โดยทุกหน่วยงานควรมีการประยุกต์แนวคิดนี้มาใช้ในการบริหารและบูรณาการร่วมกันทุกฝ่าย

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ(กปร.).(2530).พระบาทสมเด็จพระ

- พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชกับงานพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โรงพิมพ์กรุงเทพ(1984).
- ปรีดิยาธร เทวกุล.(2562).หนึ่งในแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพ (1984).
- ภาณุมาศ ทักษณา.(2559). รอยยิ้มของในหลวง *Smile of the king*. กรุงเทพมหานคร: หจก. อนุรักษ์การพิมพ์.
- วิชณุ เครื่องงาม.(2562). *ลงเรือแป๊ะ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- อุทัย เลาหิเชียร.(2526). *ความหมาย วิวัฒนาการสถานภาพและแนวโน้มของรัฐประศาสนศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์.(2560). *เอนกทรรศน์*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันสร้างสรรค์ปัญญาสาธารณะ.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์.(2561). *ราชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันสร้างสรรค์ปัญญาสาธารณะ.
- Crotts, J., & Turner, G. (1999). *Determinants of intra-firm trust in Buyer-Seller Relationship in the International Travel Trade* . Online from <http://thaiejournal.com/journal/2556volumes2M/15.pdf>.
- Luhmann, N.(1979). *Trust and power*. Chichester: John Wiley & Sons.

Translated Thai References

- Anek Laothammatat. (2017). Bangkok: Foundation of Creative Panya Institute public.
- Anek Laothammatat. (2018). Monarchy of Bangkok: Foundation of the Public Intellectual Creation Institute.
- Pridiyathorn Devakun. (2019). One of the Land. Bangkok: The Bangkok Printing Press (1984).
- Panumas Thakana. (2016). Smile of the King, Smile of the king. Bangkok: Nat LP. General type.
- Special Committee for Coordinating Royal Initiative Projects (OCSC) (1987). King Bhumibol Adulyadej and Development. Bangkok: Bangkok Publishing House (1984).

Uthai Laawichien. (1983). Meaning. The Evolution of Status and Trends of Public Administration. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University Press.

Wissanu Kreangam. (2019). Board a Pae boat. Bangkok: Matichon Publishing House.

